

Ishaja vank četnik in velja ...

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Lidje „Kuhol ...“ dobivajo list brez posebne ...

3. številka

Maribor, dne 20. januarja 1921.

55. letnik.

Gre za našo kožo.

Silno težak je položaj, v katerem se sedaj nahaja naš slovenski kmet, delavec in obrtnik.

Treba je, da naše ljudstvo ohrani na eni strani mirno kri, a na drugi pa da vladi in demokratskim mogotcem v Beogradu na glas pove, da se na tak način ne pustijo več guliti in pritiskati.

Hočemo samoupravo Slovenije.

Zahtevamo samoupravo za Slovenijo, ker spoznavamo, da bo le pri samoupravi mogli imeti kmetstvo in delavsko ljudstvo zadostnega vpliva na zakonodajo in vlado.

Dajte nam starostno zavarovanje.

Naši poslanci naj se z vsemi možnimi zavzamejo za splošno starostno zavarovanje.

Za izvoz živin

Pomanjkanje krme in silno visoka cena krme (kg po 2 K) ter sila za denar silni mnoge posestnike, da morajo prodati živino; ker domačih kucev ni, izvoz pa je silno težak ter se itak onemogočen vsled visoke izvozne carine, se ne more živina prodati in cenje ji padajo; med tem ko drugim rečem rastejo. Zato je neobhodno potrebno in nujno zahtevamo, da naj vlada dovoli izvoz konj in druge živine ter zniža izvozno carino vsaj za tri četrtine, ali pa to za določen rok ali določeno število sploh ukine.

Krona mora biti enakovredna z dinarjem!

Zahtevamo, da se razmerje med dinarjem in krono vendar enkrat u-

redi pravično, t. j. da bo krona enakovredna sestri dinarja.

Vlada, primi verižnike in izsesalce ljudstva!

Kakor nas vlada v razmerjem 1:4 odira, tako nas trgovci pri raznem blagu, daji je v zadnjih mescih naš denar večdar nekoliko pridobil na vrednosti (zlasti nasproti nemško-avstrijskem in tudi italijanskemu) in na svetovnem trgu cene že nekaj časa podajo, vendar blago po naših trgovinah ni cenejše, ker trgovci n. pr. v Nemški Avstriji kupijo, bi moralo pri nas biti za tri četrtine ceneje kot tam; a naši trgovci prodajajo nam za isto število jugoslovanskih kron kakor so dali nemško-avstrijskih, „delajo“ torej s 75%. Naj bi se vendar malo gledalo na to!

Zato zahtevamo, da se naj podpirajo zadržuge; naj se tem dovoli pred drugimi nakup obleke, železa in drugih potrebnih in značaj carina, da bodo mogle ceneje oddajati, potem bodo tudi trgovci „šli dol“, kakor so v spomladi 1919.

To bi bilo menda najizdatneje sredstvo zoper draginjo omenjenih reči. Pri nizkem kurzu nem. avstrijske krone bi zdaj, dokler je še tam kaj dobiti, najbolj kazalo tam dovoliti nakup in sicer čimprej. Amerikanci in drugi porabljajo to ugodno priliko; mi pa po „modrosti“ slavne vlade nagi in boski škilimo čez mejo, odkoder bi lahko dobili trikratcenejšo obleko in železo, če bi bilo vladi kaj za bedno ljudstvo.

Proti krivično in neenakomerno predpisanim davkom!

Posebno burna je bila debata o osebni dohodnini, ki se neenakomerno, pristransko predpisuje, kar povzroča silno razburjenje. Največkrat tako-sterijo: čimveč otrok ima kmet, tem večje dohodnino mu predpisajo. Odličniki so sklenili sledeče: ta davek naj se odpravi, saj je že drugod dovolj, ako pa že mora biti, naj se predpiše po arih (po velikosti posestva z ozirom na kataster, čisti donos.) skupaj z drugim davkom, da ne bo treba posebej napovedovati in posebnega naloga pošiljati, kar ravno toliko razburja vsakega. Če bi se predpisal na zgoraj omenjeni način, seveda od določene velikosti n. pr. od 10 hektarov naprej, bi bili vsi bolj enakomerno zadržani. Ni napačna ta misel. Eden odbornik je tudi predlagal, da se naj naprosi g. Vesenjaka, da bi vnovič v „Slov. Gospodarju“ praktično razpravo napisal o osebni dohodnini, kako se napove, kaj se računa za dohodek, kaj se sme kot stroške odračunati itd.

Bi bilo potrebno, ker si skoraj nihče ne shranjuje posameznih številčk.

Proti nezmernemu pjančevanju!

Odbor je sklenil zahtevo, da naj Kmeška zveza odločno glavarstva po ziva, da gostilne strogo nadzorujejo, da naj bodo med službo božje ali še boljše ob nedeljah in praznikih sploh zaprte.

Kaj bo s sirolinskim denarjem!

Ljudi močno skrbi kaj bo s sirolinskim denarjem, ki so ga sodnije celo brez vedenja otrok in varuhov ali proti njihovi volji, brez dovoljenja dali za vojno posojilo. Zdaj nimajo obresti, ne morejo rabiti svojega denarja, ne vejo, kaj bo z dedščino. Sklenila se je zahteva, da naj se za to otroke nekaj stori, se jim izplačujejo obresti in zagotovi vrnitev njihovega denarja. Na ljudstvo bi zelo dobro vplivalo, da bi se vlada vsaj kaj izrekla in reveže rešila mučne negotovosti.

Advokati in zdravniki.

Zemljaradniki vulgo samostojni so sklenili, da bi se naj advokati podražavili, to se pravi, da bi jih plačevali potom davkov. Bolj neumne zahteve pač samostojni poslanci v Beogradu niso mogli skleniti. Kako pride davkoplačevalce do tega, da bo samostojnim pravdarjem in prelepačem pomagal plačevati advokate! Ali ne bi bilo bolje, da bi se zdravniki podražavili, to je, da bi imelo ljudstvo brezplačno zdravniško pomoč. To bi bilo nekaj, kar bi res koristilo kmetstvu in delavskemu ljudstvu!

Kaj je z zavarovanjem zoper požare?

Naše uredništvo je dobilo od več strani vprašanja: Kaj je s tujimi zavarovalnicami, ali veljajo zavarovalne pogodbe z različnimi nemškimi, židovskimi in ogrskimi zavarovalnimi družbami? Po deželi se klatijo agenti tujih zavarovalnih družb in hočejo se tudi naprej speljati naše ljudi na židovske limanice. Uredništvo „Slov. Gospodarja“ se je v tej zadevi obrnilo na posebnega strokovnjaka v zavarovalnih zadevah, kateri nam odgovarja sledeče:

Takoj po prevratu je naša vlada postavila vsa podjetja podanikov in družb sovražnih držav pod nadzorstvo in sekvester. Tako so sedaj pod sekvestrom tudi vse zavarovalnice, ki imajo svoje sedeže v Nemčiji, Nemški Avstriji in Ogrski. Tem družbam je bilo zabranjeno zavarovanje v Jugoslaviji, dokler ne dobijo na novo za-

Poslušna čreda.

Kadar smo na shodih zatrjevali, da so samostojneji podrepaniki demokratskih bankirjev, so nas vedno obkladali s psovki in nam očitovali neresnico. Kdor tega neče verjeti, kar smo vedno povdarjali, naj čita mladoliberalno glasilo „Jutro“ od dne 14. t. m. Ta list je prinesel na uvodni strani notico, ki vsebuje pogoje, pod katerimi bi zemljaradniki bili pripravljeni, stopiti v vlado. Pa naj nihče ne misli, da so sodelovali pri sestavi predlogov kakšni Ureki, Kirbiši itd. Razumevno je, da so imeli glavno besedo „dohtar“ Vošnjak, ki so tako prefrigani, da znajo pogoje napraviti zelo ugodne, pa ne za kmečke koristi, marveč v — demokratske. Kmetje, ali se ne boste veselili, če je celo dopisnik „Jutra“ pohvalil zemljaradnike, ki so zelo poslušna čredica. Konec notice se glasi: „Splošno se domneva, da se je položaj znatno izboljšal, ker odgovarja program zemljaradnikov bistveno demokratskemu stališču.“ Torej: samostojni kmetje, zastopani v Zemljaradniškem klubu, bodo z drugimi besedami podpirali in stivali bistveno iste zahteve kot demokratski izvoznikarji. Pravili smo vedno, da se bo trajalo nekaj časa, predno se bodo samostojni voliči izpametovali, toda v istem času, ko bodo izpregledali, pride polom samostojne politike v Sloveniji. Ako bodo marširali v vlado, st bodo jedli sodbo, ker bodo soodgovorni za vse zlo, ki ga bodo centralisti napravili našemu narodu. Kmetstvo ljudstvo bo končno pogledalo v karte samostojnih zapeljivcev, — in prišel bo dan političnega obračuna.

prošenih koncesij in dokler ne založijo v Jugoslaviji zahtevanih visokih svot za jamstvo vseh zavarovanj v naši državi. Tuje družbe se le malo ozirajo na to odredbo naše vlade, vlada sama težko kontrolira postopanje zavarovalnic, ker so sekvestri navadno zelo malopazljivi.

Da ne pridejo naši posestniki v slučaju nesreče v veliko zgubo, jih opozarjamo, da naj pri tujih zavarovalnicah ne povisujejo zavarovalnih svot še manj pa, da bi zavarovali na novo svoje imetje pri tujih zavarovalnicah, ki so pod sekvestrom.

Kmalu se bo med Jugoslavijo in Nemško Avstrijo sklenila trgovinska pogodba in tedaj se bo končnoveljavnost tudi rešilo vprašanje zavarovalnic, ki so izven naše države.

Da bodo naši ljudje na jasnem, omenimo glede zavarovanja še sledeče:

Piruhi.

Spisal Jos. Premk. (Konec)

Takrat se ji je zazdelo, da čuje od nekod oddaljene glasove, planila je k oknu, a samo enkrat se je že začelo tam nekje iz dalje kakor zategel klic in nato je zopet utihnilo vse.

Rozaliki je zastala kri v žilah, in sama ni vedela zakaj, saj morda ni bilo ničesar, skovor je skovikal tam nekje ali je zapiskal čez vrhove veter — a njej se je zdelo, da je čula glasove vašnjocih fantov.

V zvoniku je udarilo dvanajest in še je bila Rozalika pri oknu.

Ze jo je začelo zebsti, ker hladna je bila noč, tam od lesov je pihal mrzel veter, nebo je bilo čisto, kakor umito.

Naposled je zaspala, da sama ni vedela kdaj.

Naenkrat se je zmajalo ozračje in močan pok se je začel tam od konca vsi: fantje so z možnarji naznanjali jutro velikonočne nedelje.

V zvoniku se je zganilo in zabubalo — dan; Rozalika je planila iz postelje.

otetje še v polnu in prvo, čez se je zavedla, je bilo, da Franceta ni bilo pri oknu.

Kako st je veselila tega jutra, ko bo zopet povzdignila na koru svoj lep glas, a sedaj so se ji prsi krčile neznanega strahu. . . . Tistikrat jo je pa obšla težka misel — morda se je samo šalil in ima v mestu že — kakšno drugo. . .

Hitro se je opravila vsa zmedena, vsa žalostna in skoro prva je bila v cerkvi, ker vedela je, da pride gotovo tudi France.

Počasi se je cerkev napojnila in tudi na kor so prišle že vse pevke.

Veličastno so gorele luči, množica se je tlačila k oltarju, a enega je pogrešalo Rozalikino oko. . .

Samo fantje so se vedli tako nezakočudno: prišli so in so zopet odšli in tako resni, skoro zamišljeni, so bili njih obrazi, da je obšla Rozaliko temne slutnja.

Ko je zapel župnik „Aleluja“, je ostalo na koru vse tiho, samo nekaki jok se je začel od tam gori.

Prijateljica je povedala Rozaliki na uho, da so v pretepu fantje okoli polnoči zabodli — njenega Franceta.

Začudena je obstajala pred cerkvi množica, tudi orožniki so že prišli in nekaj so jih vkenili.

Stancarjev Jokelj pa, ki mu je bila vsaka stvar za šalo, je dejal, da je vrinesel France iz mesta svoji ljubici — krvave piruhe.

Hajduk Veljko Petrovič.

(Srbsko spisal Vuk Stefanovič Karadžić — prevel dr. L. Lenard.)

Stari slavni srbski pisatelj Vuk Karadžić je priobčil življenjepisa hajduka Veljka, ki se je bojeval pod Crnim Jurijem, dedom našega sedanjega vladarja in pomagal pri prvi osvoboditvi Srbije izpod turškega jarma. Ta spis je značilen za takratne razmere in ljudi, iz njega odseva surovi prirodni značaj, od vseh blažilnih moči prosvete neurešinjena duša srbskega kmeta onih časov z vsemi dobrimi in slabimi lastnostmi; razvidne so težke razmere, v katerih je živel srbski narod, ko je dvignil orožje za svojo svobodo. Pisan je s težko roko in z okornim slogom srbskega kmeta Vuka Karadžića, ki je iz lastne moči in z lastno izobrazbo postal eden največjih

srbskih pisateljev in največjih mož našega naroda sploh. Prevesti lučem ta življenjepisa in priobčiti našemu ljudstvu, hoteč mu dati sliko onih časov in ljudi, ko se je porajala sedanja Srbija. Ne iščite v njem ne poduka ne zabave, vzemite ga samo kot sliko naše preteklosti in naše usode. Prevesti hočem kolikor mogoče natančno, kajti samo v tem slučaju bo mogoča verna in zvesta slika. Seveda bo pa to na škodo slogu in jeziku.

Hajduki so bili napol razbojniki, napol narodni junaki, ki so igrali v rekdanjskih časih med balkanskimi krščanskimi narodi veliko vlogo. Bili so to mladeniči in možje, ki so pred turškim nasiljem zbežali v gozde in gore, se zbirali v majhne čete in napadali, ter ropali Turke, a včasih so bili pa tudi domačinom nadležni. Poveljnik se je imenoval harambaša, a hajduška četa haramija, podpoveljnik je bil balubaša. Navaden hajduk se je zval le samo momak (mladenič-junak). Hajduhovali so od sv. Jurija do sv. Martina, prezimovali so po vaseh pri zaupnikih, ki so jih skrivali, a poleti jim pomagali z različnimi tajnimi obvestili. (Dalje prih.)